

PUHEMIESNEUVOSTON ASEMA JA TEHTÄVÄT

1 Puhemiesneuvoston kokoonpano ja päätösvalta

Puhemiehen ohella valtiopäivätyötä johtavana toimielimenä on puhemiesneuvosto. Sen muodostavat eduskunnan puhemies, molemmat varapuhemiehet sekä valiokuntien puheenjohtajat (Perustuslain **(PL)** 34.3 §). Koska valiokuntien puheenjohtajat valitaan suhteellisuutta noudattaen eri eduskuntaryhmien edustajista, myös puhemiesneuvoston kokoonpano vastaa eduskunnan voimasuhteita. Puhemiesneuvoston jäsenyys on henkilökohtainen, joten valiokunnan puheenjohtajan poissa ollessa varapuheenjohtaja ei voi tulla hänen sijaansa. Puheenjohtajana puhemiesneuvoston kokouksissa toimii puhemies. Puhemiehen ollessa estyneenä puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies ja jos hänelläkin on este, toinen varapuhemies.

Puhemiesneuvoston asema on vakiintunut ja tunnustettu. Perustuslaissa säädetään puhemiesneuvostolle kuuluvasta päätösvallassa. PL 34 §:n 3 momentin mukaan puhemiesneuvosto antaa ohjeita eduskuntatyön järjestämiseksi ja päättää asioiden käsittelyssä valtiopäivillä noudatettavista menettelytavoista. Puhemiesneuvosto voi tehdä aloitteen eduskunnan virkamiehiä koskevan lain ja eduskunnan työjärjestyksen sääntämisestä tai muuttamisesta sekä ehdotuksia muiksi eduskunnan toimintaa koskeviksi säännöksiksi. Puhemiesneuvoston ohjeilla määrätään muun muassa menettelyistä puheenvuorojen pyytämisessä ja pitämisessä, suullisella kyselytunnilla ja ajankohtaiskeskustelussa sekä poissaolojen käsittelystä ja kirjaamisesta samoin kuin valtiopäivien avajaisten ja vaalikauden päättäjäisten järjestelyistä.

Puhemiesneuvosto kokoontuu tavallisesti jokaisen täysistunnon edellä tai, jos samana päivänä on useampia istuntoja, yleensä päivän ensimmäisen istunnon edellä. Kokouksessa käydään läpi istunnon päiväjärjestys sekä sovitaan mahdollisista muutoksista päiväjärjestykseen, tarpeen mukaan asian poistamisesta päiväjärjestyksestä, useampien istuntojen pitämisestä samana päivänä, eduskuntakeskusteluissa noudatettavista menettelytavoista, istunnon keskeyttämisestä tai siitä, kuinka pitkään istuntoa jatketaan.

Puhemiesneuvoston kokouksissa voidaan käydä myös vapaamuotoista keskustelua puhemiesneuvoston jäsenten esille nostamista eduskuntatyön ajankohtaisista kysymyksistä, kuten valiokuntien työtilanteesta, valiokuntatyössä esiintyvistä ongelmista, valiokuntien yhdenvertaisuudesta myönnettäessä matkalupia tai edustajien tasapuolisesta kohtelusta myönnettäessä vastauspuheenvuoroja tai muita puhemiehen harkinnassa olevia puheenvuoroja.

Puhemiesneuvosto toimii päättävänä elimenä käsitellessään asioita, jotka PL:n tai **eduskunnan työjärjestyksen (TJ)** mukaan kuuluvat sen käsiteltäviksi. Tällöin puhemiesneuvoston päätökseksi tulee se mielipide, jota enemmistö sen jäsenistä kannattaa. Äänten mennessä tasan ratkaisee puhemiehen ääni (TJ 6.2 §). Puhemiesneuvostossa pyritään kuitenkin perinteisesti sovittelemalla ja neuvottelemalla saavuttamaan

yhteisymmärrys ilman äänestyksiä. Puhemiesneuvoston kokouksen jälkeen jaetaan usein tiedote, jossa kerrotaan kyseistä täysistuntopäivää koskevista ja muista puhemiesneuvoston kokouksissa tehdyistä päätöksistä.

2 Työjärjestyksen 6 §:n 1 momentissa luetellut puhemiesneuvoston tehtävät

TJ:n 6 §:n 1 momentissa luetellaan puhemiesneuvoston tehtävät. Sen 1 kohdan mukaan puhemiesneuvosto tekee ehdotuksia ja antaa ohjeita eduskuntatyön järjestelystä. Säännös on puhemiesneuvoston tehtäviä koskeva yleissäännös. Yleissäännökseen perustuvia puhemiesneuvoston tehtäviä ovat esimerkiksi ehdotukset jonkin asian käsittelyssä noudatettavasta tarkemmasta menettelystä sekä lausunnon antaminen.

Puhemiesneuvosto tekee täysistunnolle ehdotuksen siitä, mihin valiokuntaan asia lähetetään valmistelevasti käsiteltäväksi ja minkä valiokunnan tulee antaa asiasta lausuntonsa (TJ 6 §:n 1 mom. 2 kohta).

Puhemiesneuvosto valmistelee täysistuntoja tekemällä ehdotuksen siitä, mihin täysistuntoon pannaan pöydälle TJ:n mukaan pöydälle pantavat asiat (TJ 6 §:n 1 mom. 4 kohta). Puhemiesneuvosto hyväksyy lisäksi täysistuntosuunnitelmat, jotka tehdään koko kevät- tai syysistuntokaudeksi taikka lähikuukausiksi (TJ 6 §:n 1 mom. 5 kohta). Puhemies pyrkii mahdollisuuksien mukaan noudattamaan puhemiesneuvoston hyväksymää täysistuntosuunnitelmaa päättäessään täysistuntojen ajankohdista ja niissä käsiteltävistä asioista. Näiden täysistuntosuunnitelmien avulla puhemiesneuvosto ohjaa eduskuntatyön suunnittelua.

Puhemiesneuvosto tekee täysistunnolle ehdotukset edustajanpalkkion tai sen osan menettämisestä edustajanpalkkiosta annetun lain nojalla sekä perustuslakivaliokunnan kannanoton hankkimisesta PL 28 §:n 3 momentin nojalla (TJ 6 §:n 1 mom. 6 kohta). Aloitteen asian ottamisesta käsiteltäväksi voi tehdä esimerkiksi valiokunta. Puhemiesneuvosto voi ottaa asian käsiteltäväksi myös omasta aloitteestaan.

Puhemiesneuvosto tekee eduskunnalle tarvittaessa aloitteita eduskunnan virkamiehiä koskevan lain, eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan vaalisäännön säätämisestä (TJ 6 §:n 1 mom. 7 kohta). Puhemiesneuvosto tekee myös ehdotuksia eduskunnan sisäistä hallintoa koskevien ohjesääntöjen säätämisestä, jollei näiden ehdotusten tekemistä ole säädetty kansliatoimikunnan tehtäväksi (TJ 6 §:n 1 mom. 8 kohta). Tämän säännöksen nojalla puhemiesneuvosto tekee ehdotukset mm. eduskunnan kanslian ohjesäännön säätämisestä.

Puhemiesneuvostolle kuuluu myös ehdotusten tekeminen eduskunnan valitsemien toimielinten johtosäännöiksi (TJ 6 §:n 1 mom. 9 kohta). Puhemiesneuvosto antaa niin ikään yleisohjeita valiokuntien toimialoista ja valiokuntatyöstä (TJ 6 §:n 1 mom. 10 kohta). Kohdan nojalla puhemiesneuvosto on mm. vahvistanut erikoisvaliokuntien yleisohjeet, joilla puhemiesneuvosto voi esimerkiksi töiden tasaamiseksi valiokuntien välillä tarvittaessa muuttaa valiokuntien välisiä toimialarajoja.

Kansainväliseen yhteistyöhön liittyen puhemiesneuvosto päättää edustajien osallistumisesta sellaiseen kansainväliseen yhteistyöhön, josta ei TJ:ssä ole erikseen säädetty, sekä antaa asiasta yleisohjeita (TJ 6 §:n 1 mom. 11 kohta). Nämä ohjeet voivat sisältää säännöksiä esimerkiksi siitä, milloin edustajien nimeämisestä päätetään puhemiesneuvostossa ja milloin asianomaisessa valiokunnassa sekä millainen raportointivelvollisuus valituilla edustajilla on. Puhemiesneuvosto antaa ohjeita edustajan sidon-

naisuuksien ilmoittamisesta ja muista vastaavista edustajan asemaan liittyvistä käytänteistä (TJ 6 §:n 1 mom. 11 a kohta).

Puhemiesneuvosto tekee TJ 6 §:n 1 mom. 12 kohdan nojalla ehdotuksia eduskuntaryhmien keskinäisestä istumajärjestyksestä täysistuntosalissa. Puhemiesneuvosto voi myös tehdä ehdotuksia tilapäisen valiokunnan asettamisesta sekä siitä, kuinka monta jäsentä ja varajäsentä tällaiseen valiokuntaan valitaan (TJ 6 §:n 1 mom. 13 kohta). Tähän liittyen puhemiesneuvoston tehtävänä on antaa lausunto edustajan tekemästä ehdotuksesta, joka koskee tilapäisen valiokunnan asettamista (TJ 21 §). Puhemiesneuvosto tekee päätöksiä ja ehdotuksia myös muista asioista, joista niin erikseen säädetään (TJ 6 §:n 1 mom. 14 kohta).

Puhemiesneuvostolle on lisäksi annettu itsenäistä päätösvaltaa eräissä yksittäiskysymyksissä, kuten päätettäessä ajankohtaiskeskustelun järjestämisestä (TJ 26.2 §) ja Euroopan unionin asian tai selvityksen ottamisesta keskusteltavaksi täysistunnossa (PL 96.2 ja 97.1 §, TJ 30 a §).

3 Puhemiesneuvosto puhemiehen neuvoa-antavana toimielimenä

Puhemiesneuvosto käsittelee myös sellaisia kysymyksiä, joissa sille ei kuulu päätösvaltaa. Kun puhemiesneuvoston on yleensäkin avustettava puhemiestä eduskuntatyön järjestelyä ja ohjaamista koskevista kysymyksistä, puhemies voi tiedustella puhemiesneuvoston mielipidettä sellaisissakin asioissa, jotka hän itse ratkaisee. Puhemiesneuvosto toimii tällöin neuvoa-antavana elimenä puhemiehen päätösvaltaan kuuluvissa asioissa (TJ 6 §:n 1 mom. 15 kohta).

Puhemies voi myös alistaa puhemiesneuvostossa keskusteltavaksi kysymyksen siitä, onko hänen kieltäydyttävä esittelemästä jotakin asiaa tai äänestytystä jostakin tehdystä ehdotuksesta PL 42 §:n nojalla, tai jonkin muun asiain käsittelyssä noudatettavaa menettelyä koskevan kysymyksen. Jos tällainen kysymys tulee esille täysistunnon aikana, voidaan istunto tarvittaessa keskeyttää puhemiesneuvoston kokoontumista varten.

Puhemiehen kansainvälisten tehtävien lisääntyminen on lisännyt myös puhemiesneuvoston tehtäviä puhemiestä avustavana elimenä. Tarvittaessa puhemies voi tuoda puhemiesneuvoston pohdittavaksi, millaista kantaa hänen tulisi Suomen eduskunnan puolesta edustaa jossakin kansainvälisessä yhteydessä esillä olevassa kysymyksessä.

4 Puhemiesneuvoston muut tehtävät

Eduskunta tekee monia eduskuntatyötä koskevia päätöksiä puhemiesneuvoston ehdotuksesta tai saatuaan asiasta puhemiesneuvoston lausunnon. Valtiopäivien keskeyttäminen edellyttää puhemiesneuvoston ehdotusta. Puhemiesneuvosto tekee samalla ehdotuksen siitä, milloin eduskunta kokoontuu jatkamaan työtään (TJ 3.1 §). Tarvittaessa puhemiesneuvosto tekee ehdotuksen myös tilapäisen puhemiehen tai varapuhemiehen valitsemisesta (TJ 4.4 §).

Puhemiesneuvosto tekee täysistunnolle niin ikään ehdotukset eduskunnan oikeusasiamiehen, pankkivaltuutettujen ja Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen johtosäännöistä (TJ 18 §).

Puhemiesneuvosto päättää suullisen kyselytunnin järjestämisestä (TJ 25.1 §) sekä myös ajankohtaiskeskustelun järjestämisestä (TJ 26.2 §). Puhemiesneuvosto voi päättää jonkin kyselytunnin tai sen osan varaamisesta jonkin tietyn hallinnonalan kysymysten tai jonkin erityiskysymyksen käsittelyyn. Tällainen keskustelu voidaan käynnistää eduskunnassa varsin joustavasti ja tarvittaessa lyhyelläkin varoitusaajalla. Ajankohtaiskeskustelun ajankohta, siihen varattava aika sekä keskustelussa käytettävien puheenvuorojen pituudet ovat puhemiesneuvoston määräysvaltaan kuuluvia asioita. Myös ajankohtaiskeskustelun aihevalinnan suhteen puhemiesneuvostolla on käytännössä varsin laaja harkintavalta.

Eduskuntakeskustelujen tiivistämiseksi ja elävöittämiseksi puhemiesneuvostolla on mahdollisuus etukäteen varata osa jostakin keskustelusta puheenvuoroille, jotka saavat kestää enintään puhemiesneuvoston määräämän ajan (TJ 50.4 §). Puhemiesneuvostolle on annettu lisäksi melko laajat valtuudet päättää ryhmäpuheenvuorojen käytämisestä. Myös ryhmäpuheenvuorojärjestykseen vaalikauden aikana tehtävistä muutoksista päättää tarvittaessa puhemiesneuvosto (TJ 51 §).

Puhemiesneuvosto voi tehdä eduskunnalle ehdotuksen, että se päättää rajoittaa edustajan mahdollisuutta tehdä kirjallisia kysymyksiä valtiopäivien tai niiden osan aikana (TJ 27.4 §). Eduskunta voi puhemiesneuvoston ehdotuksesta päättää asettaa eduskunnan toimielimen - esimerkiksi valiokunnan - uudelleen (PL 37.1 §). Tämä voi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, jos toimielimen tehtävät olennaisesti muuttuvat kesken vaalikauden.

Valiokuntien osalta puhemiesneuvosto voi antaa tarkempia ohjeita siitä, missä järjestyksessä asiat otetaan käsiteltäviksi valiokunnissa (TJ 34.4 §) sekä valiokunnan asiakirjojen julkisuudesta (TJ 43 a.5 §).

Puhemiesneuvosto päättää toimenpidealoitteiden lähettamisestä valiokuntaa. Se voi myös siirtää toimenpidealoitteen valiokuntaan lähettämisen eduskunnan päätettäväksi, jolloin täysistunnossa käydään asiasta lähetekeskustelu (TJ 33.2 §). Puhemiesneuvosto voi päättää hallituksen esitystä täydentävän esityksen lähettamisestä valiokuntaan ilman lähetekeskustelua (TJ 32.2 §).

Puhemiesneuvosto ratkaisee TJ:n 68 §:n 4 momentin nojalla tarvittaessa eduskunnan vastauksen tai kirjelmän sanamuodon tarkistamisen. Puhemiesneuvosto päättää lisäksi muodosta, jolla eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen tehtävän avoinna olemisesta ilmoitetaan (TJ 11.1 §).